

Erkölc és Jog – Darák Péter köszöntője (2019.10.02.)

Dr. Darák Péter: Tisztelt Előadónk! Tisztelt Vendégeink! Platón azt írja, hogy az igazságos ember benső jól rendezettsége a külső világban is ennek megfelelő tetteket fog teremni, míg az igazságtalan lelkű embernek a cselekedetei is igazságtalanok lesznek. Ez az idézet arra hívja fel a figyelmünket, hogy valamiféle belső összerendezettség feltétele annak, hogy egy államban béke, szabadság és egyetértés legyen. Ezekkel a szavakkal köszön el tőlünk az Alaptörvény, persze a szabadságot érthetjük úgy is, hogy mindenki választhatja az erkölcsnélküliséget is. Ez a választási szabadság azonban nekem látszólagosnak tűnik, hiszen mindennapos életünkben, mindennapi döntéseinkben mindenütt jelen van a döntés erkölcsi oldala. Erkölcsiségről beszélni jogászként azért nehéz, mert az erkölcsi szempontok mintha rejtőznének a jogban. Nem nyilvánvalóak, nem látszanak előttünk, és mintha a jogrendszerünk egésze is azt sugallná, hogy a megjelenő szabály a fontos és nem a mögöttes levő erkölcsi parancsolat. Ha az Alaptörvényből indulunk ki, akkor azt látjuk, hogy a gondolat, lelkiismeret és vallás szabadsága korlátok nélküli lehet. Ha azonban egy kicsit beleolvasunk a Nemzeti Hitvallásba, akkor azonnal látjuk, hogy meghatároz az Alaptörvény olyan értékeket, amelyek az összetartozás alapjául szolgálnak. Ilyen érték az, hogy kötelességünk az elesettek és a szegények segítése. Ilyen az, hogy az állam és intézményei szolgálják a polgárokat és nem pedig fordítva. Ilyen az, hogy ugyan felelősek vagyunk mindannyian önmagunkért, de hozzá kell járulnunk a közös terhek viseléséhez. És hogy egy nagyon konkrét alaptörvényi szabályt említsek, a nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni. Ha ezeknek az elveknek a jogrendszerben mutatkozó megfelelőit keressük, akkor nincs könnyű dolgunk. Nem látjuk, hogy például az Alaptörvény ezen egyértelmű rendelkezése, hogy a nagykorú gyermeknek kell gondoskodnia a szüleikről a valóságban mennyire működik. Vajon követi-e a magyar társadalom ezt az alkotmányos igényt? Vajon a bírói gyakorlatban találunk-e olyan eseteket, ahol gyermekeket kell arra kötelezni, hogy rászoruló szüleikről gondoskodjanak. Amikor azt kerestem, hogy vajon a bírói gyakorlat milyen kérdésekben fordul az erkölcshez, akkor megint csak azt láttam, hogy a bírói gyakorlat mintha szégyenlősen közelítene ehhez a lehetőséghez. A legnyilvánvalóbb ugye jó erkölcsbe ütköző szerződés miatt érvénytelenségének a kérdése. Vajon a bírói gyakorlat ezt mennyire szűkítően vagy kiterjesztően érti ezt az érvénytelenségi jogcímet. Azt látjuk, hogy a bírói gyakorlat megpróbálja kiegészítő szabályként, háttérszabályként értelmezni a jó erkölcsöt, és azt mondja,

hogy minden nevesített érvénytelenségi ok fennállása helyettesíti a jó erkölcsbe ütközés vizsgálatát. Csak akkor lehet a jó erkölcsbe ütközés alapján érvénytelennek nyilvánítani a szerződést, ha más nevesített jogcím ezt nem teszi lehetővé. Ha megnézzük azokat az eseteket, amelyek az elmúlt évtizedekben az erkölcs megjelenését mutatták ügyekben, akkor azt látjuk, hogy bizony a büntetőjog hivatkozik az erkölcsre, például a gyermekek veszélyeztetésével kapcsolatban, vagy a szülői házi fegyelmi jog gyakorlásával összefüggésben, ugyanígy előfordul az erkölcsre való hivatkozás a házastársak közötti konfliktusokkal összefüggésben, például a vagyonmegosztás tárgyában, vagy akkor, amikor valaki például egy magánvádas eljárásban védekezik és erkölcstelen dologgal vádol valaki mást. Tehát a személyhez fűződő jogok védelme körében hangsúlyosan előfordul az erkölcsre való hivatkozás. Ugyanígy látjuk az erkölcsre való hivatkozás szükségességét gazdasági visszaélések esetén. Néhány évtizeddel ezelőtt nagy vihart vert egy sikerdíj jó erkölcsbe ütközésének a kérdése, most már cégek felszámolásával összefüggésben merül fel erkölcstelen szerződések gyanúja. Azonban mindezek a kérdések mintegy mellékkérdései a jogrendszer működésének. Az igazi nagy kérdésekre a bírói gyakorlat jog és erkölcs viszonylatában nem ad választ. Ez a következtetés indított arra, hogy Szathmáry Béla professzor úr ötletét felkarolva elkezdjünk gondolkodni azon, hogy beszéljünk egymással teológus és jogász professzorok arról, hogy mi rejlik a jog mögött, megtaláljuk-e az erkölcsi tartalmat, vannak-e hiányai a jog mögötti erkölcsi tartalomnak, és miben érhető tetten az a szellemi alapállás, amit egy erkölcsös alapállás számunkra nyújthat. Ebben a kérdésben a mai napon kiváló előadók vannak segítségünkre, akiknek megköszönöm, hogy vállalták a mai előadást, ami minden szempontból rendhagyó, hiszen nagyon régen került sor arra, hogy teológusok és jogászok beszéljenek egymással arról, hogy milyen szerepet kell, vagy kellene játszani az erkölcsnek mai világunkban. Köszönöm, hogy eljöttek!